

MARXEN KAROL

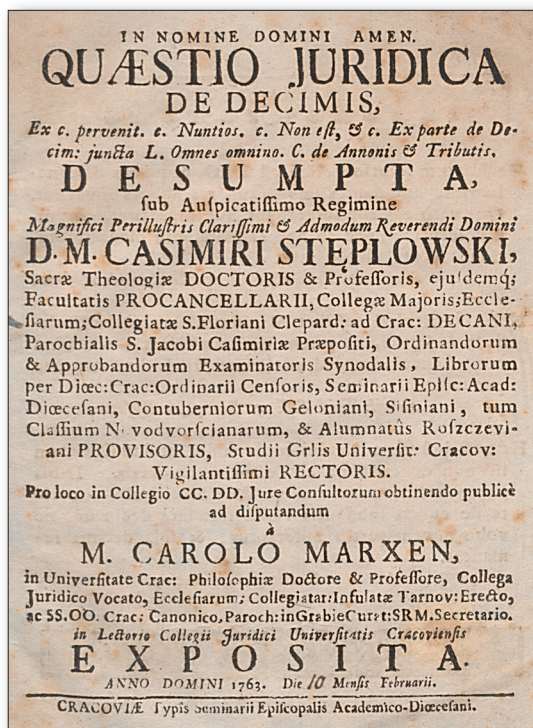
(ur. 1730 r., zm. 10 XI 1808 r.)

Był synem Marcina, pochodził z diecezji krakowskiej.

Studia na Uniwersytecie Krakowskim rozpoczął w 1742 r., a uwieńczył zdobyciem bakałareatu w 1748 i magisterium sztuk w 1749 r. Po odbyciu docentury bezpłatnej, od 1753 r. wykładał na Wydziale Filozoficznym jako docent *extraneus*. W latach 1755–1760 sprawował seniorat Bursy Filozofów. Przedstawiwszy 23 września 1760 r. do dysputy rozprawę z zakresu logiki, już tydzień później został przyjęty do Kolegium Mniejszego. Podjął wówczas studia prawnicze i rozpoczął starania o przyjęcie do *Collegium Iureconsultorum*.

Po dopuszczeniu do responsji przez konwokację uniwersytecką 10 lutego 1763 r. przedstawił w lektorium Kolegium Prawniczego swą rozprawę dotyczącą dziesięcin kościelnych (*Quaestio iuridica de decimis...*, Kraków 1763). Na najbliższej zwyczajnej konwokacji Kolegium Prawniczego 23 kwietnia t.r. Marxena wybrano jego prepozytem. Funkcję tę pełnił zaledwie trzykrotnie, gdyż zostawszy w 1767 r. prepozytem kościoła św. Mikołaja, przestał rezydować w kolegium. Licencjaturę obojga praw zdobył w 1775 r., przedstawivszy 11 września t.r. do dysputy swoją rozprawę opartą na przepisach prawa kanonicznego i rzymskiego, traktującą o pokrewieństwie i powinowactwie (*Quaestio canonico-civilis de consanguinitate et affinitate...*, Kraków 1775). Już rok później, 4 listopada, z rąk ówczesnego rektora Andrzeja Lipiewicza Marxen otrzymał natomiast insygnia doktorskie. Zaprezentował wówczas tezy swej kolejnej rozprawy, tym razem dotyczącej sądów biskupich (*Episco-*

Karta tytułowa z rozprawy
Karola Marxena *Quaestio iuridica
de decimis*, Kraków 1763
(BJ 15574 I Mag. St. Dr.)

pale iudicium contra calumnias Iacobi Godofredi..., Kraków 1776). Na Wydziale Prawa wykładał Marxen różne przedmioty, m.in. wprowadzał studentów w arkana instytucji prawa kanonicznego i rzymskiego, kazuistyki, prawa krajowego, cenzur kościelnych oraz prawa natury i narodów. W 1782 r. był dziekanem Wydziału Prawa.

Oprócz zwykłych obowiązków profesorskich wykonywał Marxen różne inne zadania dla uniwersytetu. W 1766 r. wszedł w skład deputacji wysłanej na sejm do Warszawy. W 1773 r. podjął się natomiast porządkowania archiwaliów uczelni. W okresie reformy Kołłątajowskiej, w 1779 r., Marxen został mianowany prokuratorem Szkoły Głównej. Sprawowanie tej funkcji – szczególnie problematyczne ze względu na przebiegającą właśnie wówczas transformację podstaw formalnych i finansowych uczelni – okazało się dla Marxena ciężarem ponad siły. Oskarżany o nieudolność i nadużycia został nawet wykluczony z grona profesorów przez konwokację uniwersytecką i tylko interwencja Komisji Edukacji Narodowej umożliwiła mu utrzymanie się na stanowisku. Mimo to nie stracił zaufania komisji, dzięki czemu w 1782 r. został prezesem Kolegium Prawniczego. Po włączeniu tego ostatniego do Kolegium Moralnego oraz rezygnacji ze stanowiska prokuratora w 1783 r. nie podjął już Marxen żadnych obowiązków na uczelni, przechodząc na emeryturę.

Wiele uwagi w swej pracy zawodowej Marxen poświęcił pracy w szkołach i dla szkół. W 1752 r. był dyrektorem kolonii akademickiej w Pińczowie, a w latach 1773 i 1775 prowizorem tej placówki. W okresie 1760–1762 kierował natomiast szkołą w Tarnowie, od niedawna funkcjonującą jako kolonia akademicka. W 1763 r. był prowizorem kolonii akademickiej w Bochni, a w latach 1771–1773 w Bieczu. W latach 1767–1770 zajmował natomiast stanowisko dyrektora Kolegium Lubrańskiego w Poznaniu.

Święcenia kapłańskie Marxen odebrał w 1757 r. Najwcześniejsze jego źródłowo uchwytnie beneficja to altaria Wszystkich Świętych w kolegiacie olkuskiej, kanonia kolegiaty tarnowskiej i probostwo w Grabiu, które posiadał od 1759 do 1768 r. Od 7 lutego 1763 r. posiadał także kanonię w krakowskiej kolegiacie Wszystkich Świętych – była to kanonia fundacji T.E. Świnarskiego, przeznaczona dla krakowskich wykładowców prawa. Już 23 października 1764 r. postąpił z niej na archidiakonię tejże kapituły, a później (5 maja 1783 – 12 marca 1787 r.) posiadał inną prałaturę przy kolegiacie Wszystkich Świętych – kustodię. Najmocniej jednak był związany z innym swoim beneficjum, posiadanym przezeń od 22 czerwca 1767 r. aż do śmierci, a mianowicie z prepozyturą kościoła św. Mikołaja. Zespół architektoniczny kościoła św. Mikołaja zawdzięcza Marxenowi odbudowę zabudowań parafialnych i nowe wyposażenie świątyni po zniszczeniach, jakie nastąpiły w nim za sprawą wojsk rosyjskich w 1768 r. Sam Marxen ufundował m.in. obraz św. Mikołaja w ołtarzu głównym oraz figury czterech greckich ojców Kościoła (św. Bazyli, św. Grzegorz z Nazjanzu, św. Jan z Damaszku i św. Jan Chryzostom). Skutecznie zapobiegł on także kasacie tego beneficjum, planowanej przez prymasa Michała Poniatowskiego.

Karol Marxen zmarł w listopadzie 1808 r. Jego drukowana spuścizna obejmuje, oprócz prac na stopnie akademickie, także kilka kazań okolicznościowych oraz

memoriał adresowany do krakowskiego magistratu, dotyczący należnych kościołowi św. Mikołaja dziesięcin.

AUJ rkps 51 s. 85, 88, 116; AUJ rkps 208 s. 322, 424; Bartel Dzieje s. 200, 208; Estreicher Bibliografia 22 s. 203–205; Michalewiczowie 5/1 s. 6, 8, 103, 119; Przybyszewski Rektorzy s. 25–26; Z. Ruta, *Marxen Karol*, PSB, t. 20, Wrocław 1975, s. 101–102; Szczepaniak Spis prałatów s. 107, 111; Szczepaniak Spis prepozytów s. 80, 114.

Krzysztof Fokt